

Asia: VN/6456/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Turvapaikkapuhuttelussa avustamista koskeva muutos; ulkomaalaislain 9 § 2mom.

Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista

Ulkomaalaisen oikeudesta saada oikeusapua säädetään oikeusapulaissa. Hallintovaiheen oikeusavusta huolehtivat oikeusapulain 8 §:n mukaan pääsääntöisesti julkiset oikeusavustajat. Tätä toimivaa tilannetta ei ole syytä muuttaa. Tältä osin turvapaikanhakijat ja Suomen kansalaiset ovat myös oikeusavun suhteen yhdenvertaisessa asemassa. Tietyissä tilanteissa (esim. kiire) yksityinen avustaja voi toimia avustajana myös hallintovaiheessa. Tällä menettelyllä turvataan joustavasti turvapaikanhakijan mahdollisuus saada asianmukaista oikeudellista apua hallintovaiheessa. Tuomioistuinvaiheessa turvapaikanhakijan avustajana voi toimia julkinen oikeusavustaja tai yksityinen avustaja.

Turvapaikkapuhuttelua koskeva muutos sinällään vahvistaa turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Puhuttelussa selvitetään tosiseikat. Puhuttelua tärkeämpää on kuitenkin turvapaikanhakijan ennen puhuttelua saama asiantunteva ja oikea-aikainen oikeudellinen neuvonta. Turvapaikanhakijan tulee olla tietoinen turvapaikkaprosessista kokonaisuudessaan ennen puhuttelua. Asianmukainen oikeudellinen neuvonta ennen puhuttelua ja tosiasialliseen tarpeeseen perustuva avustaminen puhuttelussa tulevat todennäköisesti vähentämään valitusten määrää ja uusintahakemuksia.

Turvapaikkapuhutteluun avustajan tulee osallistua vain, jos se on päämiehen oikeusturvan ja asian selvittämisen kannalta ehdottoman tarpeellista. Viranomaisella on lakiin perustuva selvittämisvelvollisuus. Tämä vähentää avustajan tarvetta osallistua puhutteluun. Maahanmuuttovirasto joutuu tarpeen niin vaatiessa keskeyttämään puhuttelun ja varaamaan turvapaikanhakijalle mahdollisuuden avustajan hankkimiseen. Hallituksen esityksessä turvapaikkapuhutteluun osallistumisen tarpeellisuuskriteereitä ei ole avattu. Tämä tulee aiheuttamaan ongelmia tarpeen arvioinnin suhteen. Pelkästään turvapaikanhakijan oikeus ja halu käyttää avustajaa puhuttelussa, ei yksistään osoita puhutteluun osallistumisen tarvetta. Lisäksi

ongelmia tulee aiheutumaan palkkion maksajalle eli oikeusaputoimistoille niissä tilanteissa, joissa turvapaikkapuhuttelussa avustaja on poikkeuksellisesti ollut yksityinen avustaja. Puhutteluun osallistumisen tarpeellisuus tulee pystyä jälkikäteen perustelevaan ja arvioimaan. Tällä osin oikeusaputoimistojen työmäärä tulee lisääntymään. Yksityisten avustajien osalta tämä lisää epävarmuutta palkkion saamisen osalta.

Lisääntyvä turvapaikkapuhutteluihin osallistuminen tulee työllistämään oikeusaputoimistoja ja edellyttää riittävää resurssointia oikeusaputoimistoihin.

Maahanmuuttoviraston tulee ilmoittaa vaihtoehtoisia puhutteluajankohtia määrätylle avustajalle riittävä määrä, jotta avustajalla on tarvittaessa todellinen mahdollisuus osallistua puhutteluun. Turvapaikka-asioissa korostuu päämiehen ja avustajan välinen luottamussuhde. Mikäli avustaja joutuu käyttämään sijaista tai avustaja joudutaan kokonaan vaihtamaan, niin se aiheuttaa epäluottamusta ja lisätyön muodossa myös lisäkustannuksia valtiolle.

Valitusaikoja koskeva muutos; ulkomaalaislain 190 § 3 mom. ja 196 § 3 mom.

Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista

Voimassaolevat valitusmääräajat eivät ole lyhentäneet asian kokonaiskäsittelyaikaa, eikä valittajan oikeusturva ole sitä kautta tehostunut. Valitusaikojen muuttaminen yleiseksi 30 päivän määräajaksi sujuvoittaa, joustavoittaa ja helpottaa käytännön työtä. Valituskirjelmien laatu paranee, koska asiaa on aikaa enemmän valmistella. Jälkikäteisten täydennysten määrä tulee todennäköisesti määräajan pidentymisen johdosta vähenemään.

Avustajien palkkioperusteita koskeva muutos; oikeusapulaki 17 a §

Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista

Asiakohtaisia palkkioita koskeva muutos, joka tuli voimaan 1.9.2016, tehtiin, koska tuntiperusteisissa palkkioissa oli mm. merkittävää hajontaa. Asiakohtainen palkkio on tehnyt palkkioiden käsittelystä oikeusaputoimistoissa ja tuomioistuimissa selkeämpää, nopeampaa ja vähemmän resursseja vaativaa.

Tuntiperusteista palkkiota sovellettaessa tehty työmäärä voidaan toki ottaa paremmin huomioon. Tämä lisää kuitenkin merkittävästi työtä oikeusaputoimistoissa ja tuomioistuimissa laskujen käsittelyn osalta. Palkkioiden käsittely oikeusaputoimistoissa on pelkästään kirjallista menettelyä. Tarpeellisten toimenpiteiden arvioiminen on hankalaa ja työlästä, koska oikeusaputoimistoilla on usein käytössään asiasta varsin niukat tiedot.

Vaihtoehtoinen ratkaisu tuntiperusteiselle palkkiolle voisi olla useampia eri tilanteita varten säädetyt asiakohtaiset palkkiot ja palkkiotason uudelleen arviointi.

Tuntiperusteiseen palkkioon takaisin siirtyminen tulee lisäämään valtion menoja. Oikeusaputoimistoissa tulee laskujen käsittelyä varten olla riittävä määrä henkilökuntaa, jotta laskut pystytään käsittelemään hyvän hallinnon mukaisesti kohtuullisen ajan puitteissa.

Esityksen vaikutukset toimintaan

Millaisia taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia esityksellä olisi toimintaan?

Toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia on käsitelty edellä.

Millaisia muita vaikutuksia esityksellä olisi?

Vaikutukset sisältyvät edellä esitettyyn.

Muut kommentit esitysluonnoksesta

Voitte kirjoittaa muut huomionne tähän

Ei erillisiä lisänäkökohtia.

Hietala Kari
Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri - Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhteinen lausunto